

C. S. Lewis: A keresztény házasság

Az utóbbi fejezet meglehetősen negatív volt. Kifejtettem, mi a probléma az emberi szexuális ösztönnel, de nagyon keveset mondtam annak helyes működéséről, más szóval, a keresztény házasságról. Két okom van arra, hogy miért nem akarok különösebben foglalkozni a házassággal. Az első az, hogy az e témára vonatkozó keresztény tanok rendkívül népszerűtlenek. A másik pedig az, hogy én magam sosem voltam házas, s ezért csak másodkézből tudok róla beszélni. Ennek ellenére úgy érzem, aligha hagyhatom ki ezt a témát egy, a keresztény erkölcsről szóló beszámolómból. A házasság keresztény elképzelése Krisztusnak azon a szavain alapszik, hogy a férfit és a nőt egy szervezetnek, egy testnek kell tekinteni (ugyanis a "one flesh" szavak a modern angolban ezt jelentik). A keresztények hite szerint, amikor Ő ezt mondta, nem érzelmeket fejezett ki, hanem tényt állapított meg, mint ahogyan az is tényt állapít meg, aki azt mondja, hogy a zár és a kulcs egyetlen szerkezet, vagy hogy a hegedű és a vonó is egy hangszer. Az emberi szervezet feltalálóját azt mondta nekünk, hogy annak két felét, a férfit és a nőt, azért teremtette, hogy páronként egyesüljenek, nemcsak szexuális téren, hanem teljes mértékben. A házasságon kívüli nemi közösülés gyalázatossága abban áll, hogy résztvevői megpróbálják elkülöníteni az egyesülés egyik fajtáját (a szexuálisat) a többitől, amelyeknek pedig ezzel együtt kellene járni és teljessé tenni az egyesülést. A keresztény állásfoglalás nem azt jelenti, hogy bármi rossz volna a szexuális élvezetben, éppúgy nem, mint az evés örömeiben. Azonban az a véleménye, hogy nem szabad elkülöníteni ezt az élvezetet és megpróbálni külön, önmagában megszerezni, éppén úgy, mint ahogy az evés örömeit sem szabad lenyelés és emésztés nélkül megszerezni, például úgy, hogy megrágjuk és újból kiköpjük az ételt. Ezért a kereszténység azt tanítja, hogy a házasság életre szól. E téren természetesen vannak különbségek az egyes egyházak között: egyesek egyáltalán nem ismerik el a válást, mások csak vonakodva, igen különleges esetekben engedik meg. Nagy kár, hogy a keresztények nincsenek egységes állásponton egy ilyen kérdésben; de egy közös laikusnak azért észre kell vennie, hogy az egyházak mind sokkal jobban megegyeznek egymással a házasságot illetően, mint ahogy bármelyikük egyetértene a külső világgal. Ezen azt értem, hogy a válást mindegyik olyan valaminek tartja, mintha föl vágnánk egy eleven testet, mintha valami sebészi beavatkozást hajtanánk végre. Egyesek úgy vélik, az operáció annyira súlyos, hogy végre sem lehet hajtani; mások azt tartják, hogy csak végső esetekben megengedhető, kétségbeesett orvoslás. Viszont mindenki egyetért abban, hogy többnyire olyan, mintha valakinek levágnák mindkét lábát; nem holmi üzleti társulás megszüntetése, vagy olyasféle esemény, mint mikor valaki dezertál a katonaságtól. S egyik nézet sem fogadja el azt a modern felfogást, hogy a válás csak a partnerek egyszerű átszervezése, amit akkor kell végrehajtani, ha a felek úgy érzik, már nem szeretik egymást, vagy amikor valaki másba lesznek szerelmesek. Mielőtt megvizsgálánánk, hogyan viszonylik ez a modern felfogás a tisztasághoz, azt kell fontolóra vennünk, hogyan viszonylik egy másik erényhez, nevezetesen az igazságossághoz. Ez, mint említettük, magában foglalja az ígéretek megtartását. Nos, mindenki, aki templomban kötött házasságot, nyilvános és ünnepélyes ígéretet tesz, hogy haláláig ragaszkodik a társához. Ezen ígéret megtartásának kötelezettsége semmilyen kapcsolatban sincs a szexuális erkölccsel; ugyanaz vonatkozik rá, mint minden más ígéretre. Ha, mint azt a modern emberek szokták mondogatni, a szexuális ösztön ugyanolyan, mint az

A cikket eredetiben a Felfedezések oldalon olvashatod:

<http://www.felfedezések.po/index.php?content=felfedezések&cid=6&id=91>

összes többi ösztönünk, akkor úgy kell ezt is kezelni, mint a többi ösztönünket; s ha azok kielégítését ígéretekkkel fékezzük, akkor ezzel is ugyanúgy kell eljárni. Ha azonban, ahogy én gondolom, a szexuális ösztön nem olyan, mint a többi, hanem betegesen felszított, akkor különösen ügyelnünk kell, hogy ne vezessen bennünket becstelenségre. Erre valaki azt felelhetné, hogy a templomban tett ígéretet merő formalitásnak tekinti, és eszé ágában sem volt megtartani. Akkor hát kit akart az ígéretével becsapni? Istent? Az igazán nem lett volna bölcs dolog. Saját magát? Ez sem volt bölcsőbb sokkal. A menyasszonyt (vagy a vőlegényt) vagy a házastárs rokonait? Ez mások becsapása. Úgy gondolom, a párok (vagy csak egyikük) legtöbbször abban reménykednek, hogy becsapják a nyilvánosságot. Arra a tisztességre akarnak szert tenni, ami a házassághoz kapcsolódik, anélkül azonban, hogy meg akarnák fizetni az árát: azaz szélhámosok, csaltak. Ha még mindig megátalkodott csalók, semmi mondanivalóm nincs hozzájuk; ugyan ki próbálná meg a tisztaság emelkedett és nehéz kötelességét olyan emberekre rábeszélni, akik még becsületesek sem akarnak lenni? Viszont ha most már észretérnek és becsületesek akarnak lenni, akkor a már tett ígéretük kötelezi őket. És ez, mint látni fogják, az igazságosság és nem a tisztaság témakörébe tartozik. Ha az emberek nem hisznek a végleges házasságban, akkor talán még az is jobb, ha házasságkötés nélkül élnek együtt, mint hogy olyan ígéretet tegyenek, amelyet nem szándékoznak megtartani. Igaz azonban, hogy házasság nélküli együttélésnél (a keresztények szemében) paráználkodásban lesznek bűnösök. De az egyik bűnt nem hozza helyre, ha megtoldjuk egy másikkal: a tisztátalanságot, erkölcstelenséget nem javítja meg, ha hamis esküvel toldjuk meg. Az az elképzelés, hogy a szerelem az egyetlen ok a házasságban maradásra, teljesen kizárja a házasságot mint szerződést vagy ígéretet. Ha csak szerelem az egész, akkor az ígéret semmit sem tud hozzátenni; s ha így semmi többlettel nem jár, akkor nem kell ígéretet tenni. Érdekes, hogy a szerelmesek maguk ezt jobban tudják - amíg tényleg szerelmesek -, mint azok, akik csak beszélnek a szerelemről. Miként Chesterton rámutatott, a szerelmeseket természetes ösztön hajtja, hogy ígéretekkal kötözzék magukat egymáshoz. A szerelmi dalok szerte a világon tele vannak ígéretekkal, hogy a szerelem örökké fog tartani. A keresztény törvény nem kíván semmi olyat ráerőszakolni a szerelem szenvedélyére, ami idegen ennek a szenvedélynek saját természetétől; azt várja el csak, hogy a szerelmesek komolyan vegyék azt, amire saját szenvedélyük hajtja őket. A sírig tartó hűség ígérete, melyet akkor tettem és éppen azért tettem, mert szerelmes voltam, természetesen arra kötelez, hogy akkor is hű legyek, amikor már nem vagyok szerelmes. Az ígéretnek olyan dolgokra kell vonatkoznia, amelyeket meg tudok tenni, tehát cselekedetekre; senki sem ígérheti meg, hogy egy bizonyos módon fog mindig érezni. Hiszen így akár azt is megígérhetné, hogy sohasem lesz fejfájása, vagy hogy mindig éhes lesz. De hát, kérdezhetné valaki, mi értelme együtt tartani két embert, ha már nem szerelmesek egymásba? Erre több józan, társadalmi ok is van: például otthont biztosítani a gyermekeknek, megvédelmezni a nőt (aki valószínűleg feláldozta saját érvényesülését a házasságért, vagy e téren hátrányt szenvedett) attól, hogy bármikor "dobják", ha a férfi megunta. Van azonban még egy másik ok is, amely felől egészen biztos vagyok, de kissé nehéz megmagyaráznom. Mégpedig azért nehéz, mert oly sok emberrel nem lehet megértetni, hogy ha B jobb, mint C, akkor A talán még jobb, mint B. Ők csak a jó és rossz, nem

A cikket eredetiben a Felfedezések oldalon olvashatod:

<http://www.felfedezesek.po/index.php?content=felfedezesek&cid=6&id=91>

pedig a jó, jobb, legjobb és rossz, rosszabb, legrosszabb kategóriájában tudnak gondolkodni. Például azt akarják tudni, hogy vajon a hazafiságot jónak tartjuk-e; s ha azt válaszoljuk, hogy természetesen sokkal jobb, mint az egyéni önzés, de azért nem ér fel az általános emberszeretettel, és ha a kettő összeütközésbe kerülne, akkor az utóbbinak adnánk szabad utat - nos, ezt kitérő válasznak tartanák. Vagy megkérdezik véleményünket a párbajról; s ha most azt feleljük, hogy sokkal jobb megbocsátani valakinek, mint párbajozni vele, de hogy azért még a párbaj is jobb, mint egy élethosszig tartó ellenségesség, amely a másik tönkretételére irányuló titkos erőfeszítésekben nyilvánul meg - akkor panaszkodva fognak ott hagyni minket, hogy nem adtunk egyenes választ. Remélem, senki sem fog ebbe a hibába esni azzal kapcsolatban, amit most akarok kifejtetni. Amit úgy hívunk, hogy "szerelmesnek lenni", az egy nagyszerű állapot és több szempontból is előnyös számunkra. Segít nekünk abban, hogy nagylelkűek és bátrak legyünk, felnyitja a szemünket, hogy lássuk nemcsak a szerelmünk, a párunk szépségét, hanem minden más szépséget is, és alárendeli (főleg az első időkben) a pusztán állati szexualitásunkat; ebben az értelemben a szerelem felülkerekedik az élvezeten. Egyetlen értelmes ember sem tagadja, hogy a szerelem sokkal jobb, mint a közönséges érzékiség, vagy a hideg önzés. De mint már korábban is mondtam, "az a legveszélyesebb, ha kiválasztunk valamely ösztönt saját természetünkől és azt úgy állítjuk be, mintha minden áron követnünk kellene". Szerelmesnek lenni jó, de nem a legjobb. Sok dolog van, ami nem ér fel vele, de szintén sok, ami felülmúlja. Nem tehetjük meg az egész élet alapjának. A szerelem nemes érzés, de mégis csak egy érzés. Nos, semmilyen érzésnél sem lehet arra számítani, hogy tartós legyen teljes intenzitásában, vagy hogy egyáltalán tartson. A tudás, az elvek, a szokás, mind megmaradhat, de az érzések jönnek és mennek. S valóban, bármit is mondanak az emberek, a szerelem állapota rendszerint nem tartós. Ha a régi tündérmese- befejezést - "És boldogan éltek, míg meg nem haltak" - abban az értelemben vesszük hogy "És a következő ötven éven át pontosan azt érezték, mint a házasságkötésük előtti napon", akkor ez azt mondja, ami valószínűleg sohasem volt és sohasem lesz igaz, és rendkívül nemkívánatos volna, ha az lenne. Ki tudná elviselni, hogy ebben az izgalmi állapotban éljen, akár csak öt évig is? Mi lenne közben a munkánkkal, étvágyunkkal, alvásunkkal, barátainkkal? De ha megszűnünk szerelmesnek lenni, az természetesen nem jelenti azt, hogy megszűnünk szeretni is. A szeretetet, amely különbözik a szerelemtől, nem csupán érzés. Mélységes harmónia és egység ez, amelyet az akarat tart fenn és a szokás útján szándékosan erősít, s (a keresztény házasságokban) összetart az a kegyelem, amelyet mindkét fél kér és kap Istentől. Még azokban a pillanatokban is rendelkeznek ezzel a szeretettel, amikor nem kedvelik egymást; mint ahogyan mi is szeretjük saját magunkat akkor is, ha nem tetszünk magunknak. Még akkor is meg tudják tartani ezt a szeretetet egymás iránt, ha megengednék maguknak, hogy valaki másba legyenek szerelmesek. A szerelem előbb arra indította őket, hogy hűséget ígérjenek egymásnak; ez a nyugodt szeretet képessé teszi őket arra, hogy megtartsák ígéretüket. A házasság motorját a szeretet hajtja: a szerelem volt az a robbanás, amely elindította. - Ha valaki nem ért velem egyet, azt mondja persze: "Nem tud semmit az egésztől, hiszen nem házas." S meglehet, hogy igazuk van. De mielőtt ezt mondanák, győződjenek meg róla, hogy annak alapján ítélnék-e meg engem, amit valóban saját tapasztalatukból és barátaik életének

figyelemmel kíséréséből tudnak, vagy pedig olyan elképzelések alapján, amelyekre regényekből, filmekből tettek szert. A dolog nem olyan egyszerű, mint ahogy azt az ember gondolná. Tapasztalatunkat át- meg átszövik a könyvek, darabok és a mozi, türelmet és ügyességet igényel, hogy kibogozzuk azokat a dolgokat, amelyeket valóban magunk tanultunk az élettől. Az emberek könyvekből vették azt az elképzelést, hogy ha a megfelelő személlyel kötnek házasságot, akkor várhatóan örökké szerelmesek lesznek. Következésképpen ha úgy találják, hogy már nem szerelmesek, akkor véleményük szerint ez csak azt bizonyítja, hogy tévedtek és joguk van a változtatásra, s közben nem fogják fel, hogy amikor változtattak a helyzeten, az új szerelemből hirtelen éppúgy elszáll az ígézet, mint a régiből. Az életnek ebben a szektorában, éppúgy, mint a többiben is, az elején jön az izgalom és nem tart soká. Az a fajta izgalom, melyet egy fiú akkor érez, amikor először gondol a repülésre, csak addig tart, amíg be nem vonul a légierőhöz és tényleg meg nem tanul repülni. Az az izgalom, amit akkor érzünk, amikor először látunk egy csodaszép helyet, elcsendesül, amikor valóban odamegyünk lakni. Azt jelentené ez, hogy helyesebb volna, ha nem tanulnánk meg repülni és nem lalnánk szép helyen? Semmi esetre sem. Ha végigcsináltuk, mindkét esetben kárpótolni fogja az első izgalom eltűnését egy nyugodtabb és tartósabb érdeklődés. Sőt mi több (s aligha találok szavakat annak kifejezésére, hogy mennyire fontosnak tartom ezt), pontosan azok, akik hajlandók elviselni az izgalom elvesztését és hozzászokni a józan érdeklődéshez, éppen ők fognak valószínűleg új izgalmat találni valami egészen más téren. Aki megtanult repülni és jó pilóta lett, hirtelen felfedezi a zenét; aki egy szép helyre ment lakni, felfedezi a kertészkedést. Azt hiszem, részben ez az, amire Krisztus gondolt, amikor azt mondta, hogy nem lesz igazán élet abban, aki előbb meg nem hal. Egyszerűen nem érdemes megpróbálkozni azzal, hogy fenntartsunk bármilyen izgalmat, ez a legrosszabb, amit tehetünk. Hadd szálljon el az izgalom, hadd haljon el - menjünk csak keresztül a halálra ezen a szakaszon egy következő, nyugodtabb érdeklődésbe és boldogságba -, és meg fogjuk látni, hogy mindig új izgalmak, új lelkesedés világában fogunk élni. Ha azonban úgy döntünk, hogy az izgalom legyen mindennapi étrendünkön és megpróbáljuk azt mesterségesen meghosszabbítani, akkor egyre gyengébb és egyre ritkább lesz, mi pedig unott, kiábrándult vénemberek leszünk életünk hátralévő részére. S mivel oly kevesen értik ezt meg, azért találunk annyi középkorú férfit és nőt, aki elvesztett fiatalságáról fecseg, éppen abban a korban, amikor pedig új horizontok és új távlatok kellene hogy nyíljanak előttük. Sokkal jobb szórakozás megtanulni úszni, mint vég nélkül (és reménytelenül) azzal próbálkozni, hogy visszaidézzük azt az érzést, amit akkor éreztünk, amikor mint kisfiúk, először mentünk a vízbe totyogni. Egy másik, regényekből és darabokból szerzett elképzelés az, hogy a szerelem valami egészen ellenállhatatlan, ami egyszerűen csak megtörténik az emberrel, mint a himlő. S mivel ezt hiszik, némelyik házasember feladja a harcot, megadja magát, amikor azt tapasztalja, hogy egy új ismeretség vonzza. Ám én hajlamos vagyok azt gondolni, hogy ezek az ellenállhatatlan szenvedélyek sokkal ritkábbak a valóságos életben, mint a könyvekben, legalábbis akkor, ha már az ember felnőtt. Amikor valami széppel, okossal és szimpatikussal találkozunk, természetesen bizonyos értelemben csodálunk és szeretnünk is kell ezeket a jó tulajdonságokat. De nem függ-e igen nagy mértékben a mi döntésünktől, hogy ez a szeretet átváltozzék-e vagy sem

A cikket eredetiben a Felfedezések oldalon olvashatod:

<http://www.felfedezesek.po/index.php?content=felfedezesek&cid=6&id=91>

szerelemmé? Ha a fejünk tele van regényekkel és darabokkal meg érzelmes dalokkal, a testünk pedig alkohollal, akkor kétségtelenül minden általunk érzett szeretetet át fogunk alakítani szerelemmé; éppen úgy, mint amikor kerékvágás van az utunkban, és minden esővíz abba fog belefolyni, vagy ha kék szemüveget viselünk, mindent kéknek fogunk látni. De ez a saját hibánk lesz. Mielőtt beszüntetném a válás problémájának tárgyalását, meg kell különböztetnem két dolgot, amelyet igen gyakran összekevernek. Az egyik a házasság keresztény elképzelése, a másik egy egészen más kérdés: mennyire kell a keresztényeknek - ha szavazók vagy parlamenti képviselők - megpróbálni átvinni a házasságról alkotott nézeteiket a közösség többi részére, azáltal, hogy bedolgozzák ezeket a válásról szóló törvényekbe. Nagyon sokan úgy gondolják, hogy ha az ember saját maga keresztény, akkor meg kell próbálnia mindenki számára nehezzé tenni a válást. Nekem nem ez a véleményem. Legalábbis tudom, hogy nagyon mérges lennék, ha a mohamedánok megpróbálnának bennünket megakadályozni abban, hogy bort igyunk. Nézetem szerint az egyházaknak meg kellene érteniük és fel kellene ismerniük, hogy a brit nép többsége nem keresztény, s ezért nem várható tőle, hogy keresztény életet éljen. Két, különböző házasságnak kellene lennie: az egyiket az állam szabályozza a törvényeivel, amelyek minden állampolgárra érvényesek, a másikat az egyház a maga törvényeivel, amelyek saját híveire nézve érvényesek. A megkülönböztetésnek egészen élesnek kell lennie, hogy az ember tudja, melyik pár házas keresztény értelemben és melyik nem. Ennyit a házasság véglegességéről szóló keresztény tanításról. Hátravan még valami, ami még népszerűtlenebb. A keresztény feleségek megígérik, hogy engedelmeskednek férjeiknek. A keresztény házasságban a férfi a "fő". Ezzel kapcsolatban azonnal két kérdés merül fel: 1. miért kell egyáltalán családfőnek lennie, miért nincs egyenlőség?, 2. Miért kell, hogy a férfi legyen a családfő? Annak a szükségessége, hogy valaki vezesse a családot, a házasság véglegességének gondolatából származik. Persze amíg a férj és a feleség egyetért, addig ez a kérdés nem merül fel; s reméljük, hogy ez lesz a dolgok normális állása a keresztény családban. De mi történjék akkor, amikor valóban eltérnek a vélemények? Természetesen beszéljék meg a dolgot; de tételezzük fel, hogy ezt már megtették, és mégsem sikerült egyetértésre jutni. Mi legyen akkor a következő lépés? Többségi szavazással nem tudják eldönteni a kérdést, mert egy kéttagú tanácsban nem jöhet létre többség. Minden bizonnyal az egyik vagy a másik történhet meg a következő két dolog közül: vagy el kell válniuk és mindkettő megy a maga útján, vagy pedig az egyiküknek döntő szavazattal kell rendelkeznie. Ha a házasság végleges, akkor végül is az egyik vagy a másik félnek döntéssel kell rendelkeznie a családi politikát illetően. Egy állandó társulás nem állhat fenn alapszabály nélkül. Ha a családban lennie kell vezetőnek, miért a férfi legyen? Nos, először is, van egyáltalán komoly igény arra, hogy a nő legyen? Mint mondtam, nem vagyok házas, de amennyire én látom, még az az asszony, aki úr akar lenni a maga házában, még az sem csodálja meg rendszerint a dolgok hasonló állását például a szomszédban. Nagyon valószínű, hogy inkább ezt mondja: "Szegény X. úr! Nem tudom elképzelni, miért engedi, hogy az a visszataszító nőszemély úgy dirigálja!" Azt hiszem, nem nagyon volna hízelgő számára, ha valaki az ő saját "vezetésének" tényét emlegetné. Valami természetellenesnek kell lenni abban, hogy a feleségek irányítsák a férjeiket, mert maguk a feleségek is félig-meddig szégyenlik ezt és lenézik azt

A cikket eredetiben a Felfedezések oldalon olvashatod:

<http://www.felfedezesek.po/index.php?content=felfedezesek&cid=6&id=91>

a férjet, aki "papucs". De van még egy másik ok is, s erről most egészen őszintén beszélhetek mint agglegény, ugyanis a dolgot kívülről világosabban lehet látni, mint belülről. A család külső világhoz való viszonyának - amit külpolitikának nevezhetnénk - végső fokon a férfitől kell függenie, mivel neki mindig méltányosabbnak kell lenni, s rendszerint méltányosabb is, a kívülállókhöz. Egy nő elsősorban gyerekeiért és férjéért harcol az egész világ ellen. Az ő igényeik, kívánságaik, az asszony szempontjából, természetesen majdnem mindig megelőznek, bizonyos értelemben helyesen vagy joggal, minden egyéb követelést. Az asszony tehát érdekeik különmegbízottja, letéteményese. A férfi feladata arra ügyelni, hogy az asszony természetes kedvezése ne jusson érvényre. A férfié kell legyen az utolsó szó, hogy megvédje a kívülállót felesége túlzó családpártolásától. Ha bárki kételkedne ebben, hadd tegyek fel egy egyszerű kérdést. Ha a kutyája megharapta a szomszéd gyereket, vagy a gyereke bántotta a szomszéd kutyáját, kivel szeretné inkább elintézni az ügyet, a ház urával vagy úrnőjével? Ha pedig ön férjes asszony, hadd kérdezzem a következőt. Bármennyire csodálja is ön a férjét, nem mondaná-e, hogy az a fő fogyatékosága, hogy nem nagyon hajlamos olyan nyomatékosan kiállni a saját és az ön jogaiért, mint azt ön szeretné? Hogy afféle békítgető?

Forrás: Pázmány Péter E-könyvtár

